
De deur uit

Assessment voor allochtone vrouwen

Algemene handleiding

vrije Universiteit

amsterdam

De deur uit is ontwikkeld door de Vrije Universiteit Amsterdam Afdeling Nederlands Tweede Taal, mede op initiatief van het Amsterdams Buurvrouwen Contact (ABC). De ontwikkeling was mogelijk dankzij een subsidie van het Oranje Fonds.

Auteurs: Titia Boers en Gerrie Gastelaars

Advies: Merel Borgesius

Projectleiding en eindredactie: Carola van der Voort, cwh.vander.voort@let.vu.nl

Vormgeving: Bert Brouwenstijn, Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Letteren;
Dennis Hogers, Muiderberg

Foto's: Lucy Coenen, Den Haag, lucycoenen@planet.nl

Vrije Universiteit Amsterdam
Faculteit der Letteren
Afdeling Nederlands Tweede Taal
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

websites

www.let.vu.nl/nt2

www.dedeuruit.info

Samenstelling pakket De deur uit.

- 1** Assessment De deur uit. Materiaal voor de deelnemster.
Full colour pdf. Printen voor de deelnemster en voor de begeleidster.
Het mooiste resultaat wordt behaald als u de foto's print op fotopapier.
- 2** Smileys.
Voor gebruik bij enkele opdrachten.
Printen op stickervellen of kaartjes.
- 3** Assessment De deur uit. Materiaal voor de begeleidster. Voor gebruik in groepen.
Aanwijzingen bij de opdrachten, observatielijsten en logboek.
Printen voor de begeleidster die werkt met groepen.
- 4** Assessment De deur uit. Materiaal voor de begeleidster. Voor gebruik in individuele bijeenkomsten.
Aanwijzingen bij de opdrachten, observatielijsten en logboek.
Printen voor de begeleidster die werkt met individuele vrouwen.
- 5** Algemene handleiding bij het assessment.
Achtergrondinformatie over aanleiding van het assessment, werkwijze bij het ontwikkelen, doel en inhoud van het assessment.
- 6** Training voor begeleidsters.
Materiaal voor een training om met het assessment te leren werken.
- 7** Handleiding bij de training.
Materiaal voor de trainer bij de 'Training voor begeleidsters' .

Het materiaal staat in pdf. Voor het openen van pdf-bestanden is Acrobat Reader nodig.

Het materiaal van De deur uit is tevens te downloaden van www.let.vu.nl/nt2 en www.dedeuruit.info

Algemene handleiding

1 Inleiding

Dit assessment is gemaakt voor gebruik in individuele (thuis)situaties en in groepsbijeenkomsten. Het is ontwikkeld op initiatief van de Vrije Universiteit Amsterdam Afdeling Nederlands Tweede Taal en het Amsterdams Buurvrouwen Contact (ABC). Deze organisatie verzorgt individuele taallessen bij allochtone, geïsoleerde vrouwen thuis. Het gaat om vrouwen die om allerlei redenen moeilijk te mobiliseren zijn, die niet of nauwelijks Nederlands spreken en vaak ook nog analfabeet zijn. Het doel van deze lessen is voorbereiding op taallessen of andere activiteiten buitenshuis. Het lukt echter vaak niet om deze vrouwen de deur uit te krijgen: veel vrouwen blijven steken in het voortraject bij het ABC.

Ook bij andere organisaties en projecten die zich richten op vrouwen die niet of weinig maatschappelijk actief zijn is sprake van stagnatie. Vaak blijft een cursus, bijvoorbeeld opvoedingsondersteuning, beperkt tot een eenmalige activiteit. Eén van de oorzaken van stagnatie zou kunnen zijn dat het moeilijk is om er met zeer beperkte taalmiddelen achter te komen wat deze groep vrouwen kan en wil. Het project 'De deur uit', uitgevoerd door de afdeling Nederlands Tweede Taal van de Vrije Universiteit, richt zich op deze groep moeilijk te bereiken vrouwen. In nauw overleg met het ABC en mede dankzij een subsidie van het Oranje Fonds, kon een assessment ontwikkeld worden. Dit assessment brengt de ontwikkeling en interesse van de doelgroep in kaart en mondt uit in een persoonlijk stappenplan. Om het breed toepasbaar te maken is het zowel ontwikkeld voor individuele (thuis)situaties als voor groepsbijeenkomsten.

2 Korte beschrijving werkwijze

Op basis van literatuurstudie en verkennende gesprekken werd een indruk gevormd van de situatie, mogelijkheden en belemmeringen van de doelgroep en materiaal dat al beschikbaar was. Vervolgens werd een vragenlijst ontwikkeld voor een aantal diepte-interviews (zie bijlage 1). Op basis van de verzamelde kennis werd het assessment ontwikkeld. De eerste versie is door een aantal deskundigen beoordeeld en na hun commentaar bijgesteld (voor een overzicht van geraadpleegde bronnen en instanties en personen met wie gesproken is: zie bijlage 2 en 3). Vervolgens is het assessment uitgetoetst en nogmaals herzien.

3 Voor wie is het assessment bedoeld?

Het assessment richt zich op vrouwen met een grote taalachterstand die in meer of mindere mate geïsoleerd zijn. Ze zijn niet of nauwelijks maatschappelijk actief. Binnen deze groep kunnen zich zowel analfabete, laagopgeleide als hoogopgeleide vrouwen bevinden, in alle leeftijdscategorieën.

4 Korte verantwoording en doel van het assessment

Het assessment is uitdrukkelijk niet bedoeld als intake-instrument, het is ook geen empowerment-training. Het kan naast het gewone materiaal worden ingezet op het moment dat een vrouw een paar weken in een traject zit (of dat er met haar contact is), of dat nu een taalles is of een andere activiteit. Het afnemen ervan wordt uitgesmeerd over een aantal weken. Het heeft in de eerste plaats een inventariserend karakter. Het doel is om met zo min mogelijk taalmiddelen een inventarisatie te maken van:

- welke activiteiten een vrouw doet
- welke andere activiteiten binnen haar mogelijkheden liggen
- wat haar belemmert om actiever te zijn
- wat haar kan stimuleren om actiever te zijn
- wat ze wil doen (nu en in de toekomst)
- welke stappen nodig zijn om haar wensen te vervullen

Het assessment wil de vrouw ook prikkelen om actiever te worden en zich meer bewust te worden van haar situatie en de mogelijkheden om die te veranderen. Het uiteindelijke doel is haar een stap te laten zetten richting maatschappelijke participatie. Tijdens de periode van afname observeert de begeleidster de vrouw, brengt haar ontwikkeling in kaart, informeert haar over lessen en activiteiten in de buurt, peilt haar interesses en schat de haalbaarheid van haar wensen in. Het assessment moet een concrete uitkomst hebben zoals het plannen van een activiteit of een stap in die richting. Die activiteit kan vrijwilligerswerk zijn of een (taal-)cursus. Die stap kan een gesprek met iemand in de moedertaal zijn. De uitkomst kan ook zijn dat de vrouw tevreden is en voorlopig niets wil doen: geen activiteit. Na het assessment mag de vrouw die wel stappen wil zetten niet in het diepe worden gegooid. Het gaat er juist om dat haar volgende stap wordt begeleid.

Het assessment wordt in het Nederlands afgenomen, maar met weinig taalmiddelen. De keuze voor de Nederlandse taal is vooral een praktische keuze: er zijn meer begeleiders beschikbaar die Nederlands spreken dan begeleiders die de moedertaal van een vrouw spreken. Daar komt bij dat het Nederlands een positieve, bindende factor kan zijn. Een begeleidster uit de eigen etnische groep kan effectiever communiceren, maar kan ook in verband worden gebracht met de soms grote sociale controle in eigen kring. De angst voor roddel kan een belemmering zijn om zich open te stellen. Als er echter communicatieproblemen zijn met een vrouw, is hulp in de moedertaal aan te raden.

5 Opbouw en inhoud van het assessment

Van het assessment zijn twee versies, een voor gebruik in individuele bijeenkomsten en een voor gebruik in groepjes.

Het assessment bestaat uit drie trappen waarin veel foto's zijn verwerkt. Geleidelijk wordt meer taal gebruikt. Het wordt afgesloten met een persoonlijk stappenplan. Het materiaal voor de begeleidster bevat een logboek met observatieformulieren (voor elke deelnemster één), gedetailleerde aanwijzingen voor de uitvoering van de opdrachten en de opdrachten zelf. Het materiaal voor de deelnemster met de opdrachten wordt voor haar apart uitgeprint. Het materiaal voor de deelnemster en voor de begeleidster komt in een eigen map.

De eerste trap heeft als titel 'Nu'. Het is een verkenning van de bestaande situatie. Een korte biografie brengt in kaart wie de vrouw is, waar ze woont etc. De opdrachten richten zich verder via foto's op haar actuele activiteiten, binnenshuis en buitenshuis. Het zijn dagelijkse activiteiten zoals eten koken, telefoneren, boodschappen doen en dergelijke. De vrouw geeft aan welke activiteiten ze leuk vindt. De begeleidster observeert de houding, motivatie, gezondheid en de motorische vaardigheden van de vrouw in het geval dat ze analfabeet is. Ook observeert ze de vooruitgang in het Nederlands. Vanuit dit positieve begin, in een sfeer van veiligheid en vertrouwen, wordt een stap gezet naar de tweede trap.

In de tweede trap met als titel 'De deur uit', wordt de blik breder. De trap heeft deels een informatieve functie: de begeleidster informeert de vrouw over activiteiten die zij in haar eigen buurt kan doen. In deze trap wordt geprobeerd de vrouw enthousiast te maken voor nieuwe activiteiten met aantrekkelijke foto's en folders. Het gaat om georganiseerde, laagdrempelige activiteiten zoals fietsles en koffiedrinken met andere vrouwen. De vrouw geeft aan welke activiteiten zij wel wil doen of leren. Ook geeft ze aan welke niet georganiseerde activiteiten ze wil doen, zoals praten met de juf op school. Het observatieformulier voor de begeleidster is deels hetzelfde als dat van trap 1. Snelheid van begrip, concentratie en een inschatting van de steun of belemmeringen in haar directe omgeving komen daarbij (denk bijvoorbeeld aan de houding van de

man, kinderopvang e.d.). De begeleidster maakt aan het eind van trap 2 met elke deelnemster een plan voor een nieuwe activiteit.

De derde trap met als titel 'Later' richt zich op de toekomst. Voor deze trap is meer taal nodig dan voor de vorige trappen. Er zijn ook geen foto's meer. De vrouw wordt gestimuleerd om zich een beeld te vormen van haar toekomst: hoe oud ze dan is en wat ze dan doet. De begeleidster gaat met de vrouwen in gesprek, probeert hun toekomst in een breder perspectief te plaatsen: ze kan bijvoorbeeld vertellen hoe de vrouw als moeder een voorbeeld kan zijn voor haar kinderen door actief te zijn. In het logboek wordt kort beschreven welke vooruitgang er is. Voor vrouwen die nog niet toe zijn aan het denken over de toekomst, wordt alleen het logboekdeel ingevuld. De vrouw gaat dan alleen verder met de gewone cursusactiviteiten. Aan het eind van trap 3 heeft de begeleidster met elke vrouw een evaluerend gesprek op basis waarvan een inschatting gedaan wordt van de situatie waarin de vrouw op dat moment verkeert. Zij noteert eventueel ook de wensen voor de toekomst en de haalbaarheid daarvan.

Het persoonlijk stappenplan vormt de afsluiting van het assessment. In dit stappenplan wordt een route uitgestippeld op basis van de persoonlijke situatie van de vrouw. Er kan sprake zijn van een nieuwe activiteit, maar er kunnen bijvoorbeeld ook nog allerlei obstakels zijn die de vrouw belemmeren om naar een activiteit te gaan. In dat geval is misschien een (professioneel) gesprek in de moedertaal wenselijk. De begeleidster noteert concrete adviezen, afspraken e.d. in dit plan. Het plan wordt ook opgenomen in de map van de deelnemster. Dit plan kan na een bepaalde tijd geëvalueerd worden en bijgesteld, zodat het een soort deelnemstersvolg-systeem wordt.

Korte schematische weergave van inhoud en structuur

TRAP 1 : NU

Deelnemster	Begeleidster
1 Opdrachten: - Wie ben je? - Wat doe je? - Wat vind je leuk?	1 Inleiding 2 Aanwijzingen bij de opdrachten 3 Opdrachten 4 Observaties logboek t.a.v. o.a. houding en taalvaardigheid 5 Logboek: conclusies n.a.v. observaties en opdrachten

TRAP 2 : DE DEUR UIT

Deelneemster

- 1 Opdrachten:
 - Wat wil je doen?

Begeleidster

- 1 Inleiding
- 2 Aanwijzingen bij de opdrachten
- 3 Opdrachten
- 4 Observaties logboek t.a.v. o.a. mogelijkheden en belemmeringen
- 5 Logboek: conclusies, persoonlijk gesprek en plan

TRAP 3 : LATER ...

Deelneemster

- 1 Opdrachten:
 - Hoe oud ben je over 5 jaar?
 - Wat ga je doen over 5 jaar?

Begeleidster

- 1 Inleiding
- 2 Aanwijzingen bij de opdrachten
- 3 Opdrachten
- 4 Observaties logboek t.a.v. ontwikkeling
- 5 Logboek: conclusies en persoonlijk gesprek n.a.v. observaties, plannen en opdrachten

PERSOONLIJK STAPPENPLAN

Deelneemster

- 1 Concreet actieplan in stappen

Begeleidster

- 1 Logboek: afsluitend persoonlijk gesprek
- 2 Concreet actieplan in stappen voor de deelneemster

6 Afname en duur van het assessment

De afname van het totale assessment wordt uitgesmeerd over maximaal vier maanden. Afname van de eerste trap kan ongeveer 5 weken na de start van de bijeenkomsten beginnen. In ieder geval moet er een klein beetje communicatie in het Nederlands mogelijk zijn en de sfeer moet veilig zijn. De opdrachten van één trap worden meestal over twee bijeenkomsten verdeeld. In het logboek van de begeleidster staan gedetailleerde aanwijzingen hiervoor. Het tempo van afname hangt af van wat een vrouw aankan, maar het moet niet eindeloos worden gerekend. Als de vrouw bijvoorbeeld niet te activeren is, dan moet zij wellicht worden losgelaten. Na vier maanden zal er een redelijk beeld zijn van de mogelijkheden en onmogelijkheden van de vrouw. Is het beeld nog onduidelijk, dan is er misschien (professionele) hulp in de moedertaal nodig. Verder zullen niet alle vrouwen toekomen aan de derde trap, om wat voor reden dan

ook. Voor hen houdt het opdrachtendeel na trap 2 op. De begeleidster gaat dan wel door met het logboek van trap 3. Ook het persoonlijk stappenplan zal worden gedaan. Voor het invullen van het logboek is aan het eind van trap 2 en 3 een kort gesprek met elke deelnemster nodig. Het gaat daarbij om het maken van concrete, individuele plannen e.d. Ook voor het persoonlijk stappenplan is een individueel gesprek nodig.

7 Fotomateriaal

Er wordt veel gebruik gemaakt van fotomateriaal. Dit materiaal is zorgvuldig samengesteld. Op elke foto is zo mogelijk niet meer dan één, goed herkenbare handeling afgebeeld, tegen een zo rustig mogelijke achtergrond. De foto's laten verschillende typen vrouwen zien waarmee de deelnemster zich positief kan identificeren. Veel vrouwen kunnen slecht abstraheren en als ze een foto van een vrouw met drie kinderen zien zullen ze dat niet op zichzelf betrekken. Het duidelijk maken van die link is de rol van de assessor.

8 De assessor

De assessor moet beschikken over een overzicht van de sociale kaart in de stad of in de wijk. Ook moet zij een overzicht hebben van mogelijke cursussen en activiteiten in stad of wijk (taallessen gericht op het inburgeringsexamen, vrijwilligerswerk, gespreksgroepjes, empowermenttraining etc.)

De assessor is bij voorkeur een flexibele vrouw met inlevingsvermogen en geduld. Zij moet zich realiseren dat activering met heel erg kleine stapjes kan gaan. Zij moet goed kunnen observeren en luisteren en zij moet een vrouw ruimte kunnen geven. Ze betuttelt niet, maar gaat met de vrouwen op een respectvolle manier in gesprek. Ze mag hen wel een spiegel voorhouden, om te laten zien dat er keuzes mogelijk zijn. Daarbij kan ze zichzelf als voorbeeld nemen: een gezin hoeft bijvoorbeeld geen belemmering te zijn om een cursus te gaan volgen. De assessor probeert een middenweg te vinden tussen empathie en zakelijkheid, een balans tussen acceptatie en activering. De vrouw mag niet de indruk krijgen dat ze van alles 'moet', dat ze zichzelf niet mag zijn. Tegelijkertijd is het doel van het assessment haar warm te maken voor activiteiten. In dat spanningsveld moet de assessor opereren. De assessor geeft de vrouwen veel positieve stimulans en aandacht voor wat zij wel kunnen en kunnen leren. De angst om iets fout te doen kan een enorme drempel vormen en sociaal wenselijke antwoorden oproepen. De assessor moet zo nodig duidelijk maken dat er geen goed en fout is. Als het assessment niet als 'test' wordt geïntroduceerd, maar als gewoon 'werk' materiaal, is de kans op plezier veel groter. Een sfeer van veiligheid en vertrouwen tijdens het werken met het assessment is dan ook erg belangrijk. De vrouwen moeten zich op hun gemak voelen. Deze groep vrouwen is vaak niet gewend om in termen van zelfontplooiing te denken, heeft geen zicht op eigen mogelijkheden. Zij zijn meer collectief dan individualistisch ingesteld, hebben geen echt zelfbeeld. Dat betekent o.a. dat er vanuit haar eigen leefwereld in heel kleine stapjes gewerkt moet worden. De man en de familie zijn daarbij zeer belangrijk en het is goed om die te betrekken bij de plannen die de vrouwen maken. Tegelijkertijd moeten de mannen soms buitenspel gezet worden als ze al te veel tegenwerken, om vrouwen meer ruimte te geven. Verplichte deelname aan het assessment kan positieve effecten hebben, ook naar een onwillige echtgenoot toe.

Tot slot: de assessor moet haar eigen grenzen kennen: zij is geen psycholoog. Als zij grote problemen opmerkt of vermoedt, dan verwijst zij door naar een professionele hulpverlener, het liefst in de eigen taal. Afhankelijkheid van de begeleidster en assessor is een groot risico dat op de loer ligt; ook daarom moet een vrouw tijdig weer worden losgelaten. Ook in het geval van onverkomelijke communicatieproblemen zoekt de assessor een geschikte persoon die de moedertaal van de vrouw spreekt.

9 Aanwijzingen voor het gebruik

Het assessment wordt bij voorkeur in groepjes gedaan. Vrouwen zullen elkaar stimuleren en steunen, zowel inhoudelijk als qua taal. Vrouwen die meer Nederlands begrijpen kunnen andere vrouwen helpen. Bij individuele (thuis)lessen wordt bij voorkeur ook gezocht naar mogelijkheden voor de vorming van een (klein) groepje. De ervaring met het werken in een groepje kan voor deze vrouwen de overstap naar een groepsles buitenshuis minder groot maken. Een deel van het assessment moet standaard individueel worden gedaan. Het gaat daarbij om de bespreking van de individuele plannen van een vrouw: logboek 2.3, 3.3 en het stappenplan. Deze plannen kunnen door het privé-leven van een vrouw beïnvloed worden en zullen soms te gevoelig zijn om in een groepje te delen. Daarnaast is het belangrijk, als de vrouwen in groepjes werken, dit goed te observeren. Als er bijvoorbeeld terughoudendheid bij een vrouw te zien is, kan zij baat hebben bij een extra individueel moment met de assessor. De assessor gaat flexibel om met het assessment. Als zij bv. snel zicht heeft op de wensen van een vrouw en daarover kan communiceren, kan zij besluiten niet het hele assessment te doen.

Bijlagen

Bijlage 1

Vragenlijst diepte-interviews

1 Intro

Hierin wordt het doel van het interview uitgelegd: informatie verzamelen voor een soort (tussentijds) assessment ten behoeve van (analfabete) allochtone vrouwen die in een cursus of ander traject zitten. We willen met zo'n assessment erachter komen waar deze vrouwen staan, wat ze kunnen en wat hun groeimogelijkheden zijn.

2 Organisatie

- 2.1 Wat voor organisatie zijn jullie (zelforganisatie, stichting, reïntegratiebedrijf, hulpverlening, onderwijs, vrijwilligersorganisatie) en wie is jullie opdrachtgever? Wat is jullie achterliggende visie?
- 2.2 Wat doet jullie organisatie voor vrouwen? Welke verschillende activiteiten?
- 2.3 Werken jullie samen met andere organisaties?

3 Doelgroep

- 3.1 Welke categorie vrouw bereiken jullie (4 klantprofielen)?
 - analfabeet, geïsoleerd, minder dan CEF A1;
 - basisonderwijs, enigszins maatschappelijk actief, deels A1;
 - meer dan basisonderwijs, maatschappelijk actiever, niveau A1;
 - hoger opgeleide, actieve vrouwen vanaf niveau A2
- 3.2 Wat is haar opleidingsniveau? Wat haar (Nederlandse) taalniveau? (op verschillende vaardigheden)
- 3.3 Hoe maatschappelijk actief is ze? (werkervaring, gezinsinkomen, mate van isolement)?

4 Werving

- 4.1 Hoe komen jullie in contact met haar (via de media; verwijzing, bemiddeling, etc.)?
- 4.2 Hoe benaderen jullie haar? Hoe effectief is de benadering die jullie gebruiken?
- 4.3 De taal is vaak een belemmering. Hoe communiceren jullie met haar (via tolk, familielid, anders, nl. ...)?
- 4.4 Hebben jullie ervaring met het inzetten van contactvrouwen/ambassadrices of andere intermediaire vrouwen? Zo ja, wat is hun etniciteit en welke taal gebruiken zij? Hoelang hebben zij contact met een vrouw? Bij welke activiteiten geven zij begeleiding?
- 4.5 Hoe ziet jullie ideale contactpersoon eruit – denkend aan etniciteit, opleiding, vereiste kennis en vaardigheden?
- 4.6 Betrekken jullie in deze wervingsfase haar gezin/familie/sociale omgeving erbij?

5 Intake

- 5.1 Doen jullie een intake en wat gebruiken jullie daarvoor (bv. vragenlijst)?
- 5.2 Wat zijn over het algemeen mogelijkheden, leerwensen en ambities van de vrouwen die jullie bereiken?
- 5.3 Hoe maken jullie, indien nodig, een vrouw bewuster van haar mogelijkheden?
- 5.4 Hoe benaderen jullie een vrouw die nog helemaal niet weet wat ze wil en kan en die zelfs niet weet dat ze kan kiezen? M.a.w. hoe maken jullie haar wakker?
- 5.5 Hoe brengen jullie ambities in kaart (succesvolle aanpak/middelen/methodieken)?

- 5.6 Is een bepaalde aanpak daarbij niet succesvol gebleken? En welke wel?
- 5.7 Welke plek leent zich het best voor communicatie over leerwensen?
- 5.8 Hoe informeren jullie vrouwen over mogelijkheden (in de buurt)?

6 Het traject

- 6.1 Hoe ziet een traject of programma bij jullie organisatie eruit? Hoe lang duurt het?
- 6.2 Welke belemmeringen komen jullie tegen?

Denk aan:

- 1 de thuissituatie
 - de rol van moeder en huisvrouw binnen het gezin
 - zorgende taken buiten directe gezin
 - financiën
 - steun van partner (financieel en/of moreel)
 - steun van kinderen
 - steun van (schoon-)ouders (financieel en/of moreel)
 - sfeer binnen het gezin
 - leeromstandigheden binnen het gezin
- 2 individuele factoren
 - taalvaardigheid in het Nederlands
 - ervaringen met eerdere cursussen/activiteiten buitenshuis
 - werkervaring
 - kinderopvang
 - zelfbeeld/zelfvertrouwen (oa. oordelen over zichzelf: onderdanig aan de man, geen initiatief, onmogelijkheden door geloof, niet intelligent, onderdrukt, weinig te zeggen hebbend etc.)
 - gezondheid (zowel fysiek als psychisch)
 - beeld van de Nederlandse samenleving (ideeën over vooroordelen/discriminatie, kans op maatschappelijke participatie, werk etc.)
 - mate van isolement/maatschappelijke participatie /mate van initiatief (welke leefstijlen/ sociaal netwerk; welke activiteiten doet men zelfstandig, b.v. naar de dokter, het consultatiebureau, kind brengen en halen, reizen met het OV)
 - instelling t.o.v. huidige positie
 - beeld van de leermogelijkheden en mogelijkheden tot maatschappelijke ontwikkeling voor allochtone vrouwen in de buurt/de stad
 - ambitie om te leren en concrete leerwensen (Nederlandse taal leren en maatschappelijke oriëntatie, leren lezen en schrijven, training gericht op maatschappelijke participatie b.v. in school van de kinderen, sociaal-culturele activiteiten, opvoedingsondersteuning, praatlessen voor vrouwen, empowerment-activiteiten, oriëntatie op (vrijwilligsters-)werk etc.)

- 6.3 Waar in het traject kom je belemmeringen tegen? Al bij aanvang of juist als je een vervolg zoekt op de activiteit?
- 6.4 Wat doen jullie met die belemmeringen? Hoe motiveren en activeren jullie?
- 6.5 Wat doet een vrouw er zelf aan om problemen op te lossen?
- 6.6 Welke prikkels lokt een vrouw naar de les/activiteit? (succesfactoren)?

7 Uitval

- 7.1 Zijn er vrouwen die gedurende het traject uitvallen? Hoeveel gemiddeld (percentage)?
- 7.2 In welke fase van een cursus vallen ze dan uit (begin/midden/eind)? Wat zijn redenen?

- 7.3 Wat doen jullie bij uitval (huisbezoek van contactvrouw/docente/anders:...)?
- 7.4 Welke sancties zijn er verbonden aan uitval?
- 7.5 Wat doet een vrouw zelf om uitval te voorkomen?
- 7.6 Hoe belangrijk is de steun van derden hierbij (familie, kinderen, vrienden)?
- 7.7 Hoe zou je uitval of afhaken na één cursus kunnen voorkomen?

8 Vervolg

- 8.1 Bieden jullie vervolgtrajecten aan?
- 8.2 Hoe zorgen jullie voor een vervolg na het traject bij jullie? (denk aan: contact met instellingen die andere cursussen bieden, begeleiding bij een overstap, informeren over vervolgmogelijkheden en stimuleren etc.)
- 8.3 Volgen jullie de deelnemers ook nadat ze jullie "verlaten" hebben? Is er een vorm van nazorg/evaluatie?

9 Algemeen

Aan wat voor hulpmiddel /instrument zouden jullie behoefte hebben?

Bijlage 2

De volgende instanties en personen willen we bedanken voor hun tijd en expertise:

- 1 Amsterdams Buurvrouwen Contact, taal- en ontmoetingsstichting voor en door vrouwen, organisatie voor thuislessen, opdrachtgever van het project.
De algemeen coördinator van het ABC, Miriam den Hollander-Meijis, was betrokken bij de startfase van het project, gaf commentaar op een eerste versie en begeleidde de proefinvoering.
Emmy Groot, lesgeefster en mentor van andere vrijwilligsters, gaf kritisch commentaar op een eerste versie en probeerde het materiaal uit. Ook enkele andere lesgeefsters van het ABC hebben de proefversie van het assessment uitprobeerde. Mede op grond van hun commentaar is het materiaal voor een tweede keer herzien.
- 2 , Naar een Grotere Wereld', een samenwerkingsproject van het Internationaal Vrouwencentrum (IVC), Enzovoort en Vrijwilligerscentrale Nijmegen.
- 3 Ouder- en Kindcentrum (OKC) De Pijp te Amsterdam.
- 4 Travers, een welzijnsorganisatie in Zwolle, die werkt met allochtone 'bezoekvrouwen'.
- 5 Stichting Ontmoeting met buitenlandse vrouwen , OBV, thuislesorganisatie in Den Haag
- 6 De Voortwijzer, bureau voor assessment, loopbaanoriëntatie en advies voor inburgeraars in Amsterdam.
- 7 SIPI, Stichting Interculturele Participatie en Integratie in Amsterdam.
- 8 Vrouwen Opvang Amsterdam, Flevoland, Haarlem en Zaanstreek.
- 9 Stichting NOA, een aan de Vrije Universiteit Amsterdam gelieerd bureau voor toetsing en assessment met speciale aandacht voor culturele diversiteit.
- 10 Serin Inburgering, een reïntegratiebedrijf dat in het kader van de inburgering o.a. empowerment groepen verzorgt voor allochtone vrouwen.
- 11 Stichting Illuminatus, Instituut voor interculturele psychiatrie, psychotherapie & onderzoek te Utrecht.
- 12 Vrouw en Vaart, ontwikkelingscentrum voor en door vrouwen in Amsterdam Osdorp.
- 14 Stichting Cumulus Welzijn te Utrecht, Emine Orhan, welzijnswerkster.
- 15 NOVA college te Haarlem, Hayat Dardouch, trajectbegeleidster.
- 16 Kim Tsai, zelfstandig ondernemer, bestuurslid van stichting PaFemme.

- 17 Marijke Huizinga, Hoofd Afdeling Nederlands Tweede Taal, Vrije Universiteit, Faculteit der Letteren.
- 18 Liesbet Zikkenheimer, deskundige beeldmateriaal en buitenlandse vrouwen te Amsterdam.

Bijlage 3

Geraadpleegde literatuur/materiaal:

- 1 Alfa- nieuws, informatief praktijkblad voor de Alfadocent, Bussum (Coutinho)
- 2 Bekker, J. e.a. ,Naar een Grotere Wereld, cursusmateriaal voor empowerment van allochtone vrouwen.
- 3 Das, A. Een dag met Fatima Tas. Nederlands spreken en begrijpen. Bussum, 2005.
- 4 Ghorashi, H. en I. Waldring, Rapportage Bureau Parkstad, Vrouwenstemmen kleuren de vernieuwing, Vrije Universiteit Amsterdam, 2007.
- 5 Keuzenkamp, S. en A. Merens (red.), Sociale atlas van vrouwen uit etnische minderheden. Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, 2006.
- 6 Macdonald, A. Visual literacy and language learners. Presentatie Newcastle, ESOL congres, 2007.
- 7 Kurvers, J. Met ongeletterde ogen. Kennis van taal en schrift van analfabeten. Amsterdam (Aksant) 2002.
- 8 Les, tijdschrift voor docenten aan anderstaligen, Amsterdam (Boom).
- 9 Portfolio alfabetisering NT2, Arnhem, uitgave Citogroep.
- 10 Projectgroep stagnerende leerders, Stagnerend, moeilijk lerend of gewoon langzaam? Handreiking voor NT2-onderwijs in de bve. Enschede (SLO), 2004.
- 11 Rooij, M. van en M. Diks, Portfolio VOP, Leidraad voor persoonlijk contact, dat tot doel heeft vrouwen bewust te maken van hun kwaliteiten en meer vertrouwd te maken met situaties die zij in de maatschappij tegenkomen. Voor gebruik in thuislessen.
- 12 Routeplanner inburgering en participatie allochtone vrouwen. Instrument voor visie en beleidsontwikkeling in gemeenten. Frontoffice Inburgering (2007)
- 13 Suasso, I. , Portfolio OBV, Document voor deelnemster met haar vaardigheden, kwaliteiten en leerdoelen. Stichting Ontmoeting met Buitenlandse Vrouwen Den Haag
- 14 Toolkit Intake Wet inburgering (TIWi), bureau ICE, 2007
- 15 Zikkenheimer, L. , Beeldmateriaal en Buitenlandse vrouwen, een handreiking voor het ontwerpen en selecteren van visueel voorlichtings- en lesmateriaal voor buitenlandse vrouwen, Den Haag (1986)